

БЕОГРАД - На данашњи дан 1953. године умро је совјетски лидер Стаљин, право име било му је Јосиф Висарионович Џугашвили. Управљао је Совјетским Савезом 29 година. Као ученик богословије приступио је социјалдемократима, потом бољшевицима. Пре Октобарске револуције 1917. ушао је у Политбиро и Војно-револуционарни комитет у октобру те године. Од априла 1922. до смрти у марту 1953. био је генерални секретар партије. Временом је устројио разрађен систем свеопште контроле и репресије. Масовне чистке је започео 1934. и уклонио је бројне старе бољшевице, партијске, државне и армијске руководиоце, прваке Коминтерне. У рату против Немачке и њених савезника од 1941. до 1945. био је врховни командант оружаних снага и под његовим вођством Совјетски Савез потпуно је потукао нацистичку Немачку. Створио је 1947. Информациони биро комунистичких партија, помоћу којег је настојао да обезбеди утицај у комунистичком свету. Године 1948. покушао је да се обрачуна с руководством КПЈ. Ипак период његове владе био је обележен огромним индустријским напретком. Совјетска држава развила је нуклеарни потенцијал (и у војне и у мирнодопске сврхе), као и успешан свемирски програм.

Данас је уторак, 5. март, 65. дан 2024. године. До краја године остао је 301 дан.

1133 - Рођен је енглески краљ Хенри II Плантагенет, оснивач династије Плантагенета, који је током владавине од 1154. до смрти 1189. реформом судства знатно ојачао краљевску власт. Пре ступања на енглески престо, 1150. постао је војвода од Нормандије, 1151. гроф од Анжуа, а 1152. војвода од Аквитаније. Започео је освајање Ирске и проширио власт Енглеске на западне делове Француске, али је његову владавину карактерисао и низ сукоба који су му пољуљали ауторитет. Наредио је 1170. погубљење кентерберијског надбискупа Томаса Бекета, својевремено блиског пријатеља, због тога што је одбио да положи заклетву на краљева "Кларендонска правила" о односима цркве и државе, противећи се ограничавању црквене власти. Оштро се сукобљавао и са супругом Елинор од Аквитаније, коју је 1174. бацио у тамницу, а синове, будуће краљеве Ричарда I Лавље срце и Јована Без Земље, оптужио је за заверу.

1534 - Умро је италијански сликар Антонио Алегри да Коређо, који је обрађивао религиозне и митолошке теме. Најзначајнија дела: фреска у цркви Светог Јована у Парми, слика "Мистично венчање Свете Катарине", "Јупитер и Антиопа", "Леда", "Богородица са Светим Ћорђем".

1696 - Рођен је италијански сликар Ћовани Батиста Тијеполо, последњи велики венецијански мајстор, један од највећих декоративних уметника 18. века. Његови главни радови, фреске великих димензија, рађене у маниру рококоа, налазе се у надбискупској палати у Удинама, у палати Лабија у Венецији, у бискупској резиденцији у Вирцбургу и у краљевској палати у Мадриду.

1770 - Британске трупе су у Бостону убиле пет демонстраната и тај догађај, познат као "бостонски масакр", убрзао је амерички рат за независност.

1827 - Умро је француски астроном, математичар и физичар Пјер Симон Лаплас, који је доказао непроменљивост средњих удаљености планета од Сунца, изучавао порекло великих неједнакости Јупитера и Сатурна, Сунчев систем, облик Земље, елиптичност путања планета, плиму и осеку. Такође је доказао (Кант-Лапласова теорија) да је Сунчев систем настао од ротирајуће усијане гасовите масе од које су се одвојили делови формирајући планете. Значајни су и радови у математичкој теорији диференцијалних једначина (Лапласова једначина) и теорији грешака, аглебри, анализи. Развио је теорију вероватноће (Лаплас-Моаврова формула). Бавио се и политиком и кратко је био министар унутрашњих послова, затим сенатор. Дела: "Небеска механика", "Приказ система света", "Аналитичка теорија вероватноће", "Преглед историје астрономије".

1827 - Умро је италијански физичар Алесандро Волта, који је изучавајући електрицитет пронашао електрофор, галвански елемент, батерију галванских елемената (Волтин стуб). По њему су многи појмови у физици добили име - волт (ознака В), волтампер (ознака ВА), Волтин лук.

1856 - Лондонско позориште "Ковент Гарден" уништено је у пожару.

1900 - Умро Нићифор Дучић, председник Српског ученог друштва, архимандрит, историчар. Богословију је завршио у Београду, а општу историју, географију и

филозофију је студирао на Сорбони. Учествовао је у Херцеговачком устанку Луке Вукаловића 1861. и 1862. а 1868. прешао је у Србију. Био је вођа добровољачке јединице у Српско-турском рату од 1876. до 1878, председник Врховног суда Србије и посланик. Сву имовину оставио је у добротворне сврхе - Српској краљевској академији, из чега је настао фонд за награђивање историографских дела. Као следбеник Вука Караџића у "Српско-далматинском магазину" штампао је радове Вуковом реформисаном азбуком.

1910 - Рођен је Момофуку Андо, јапански "краљ резанаца", изумитељ "инстант резанаца" који су били храна астронаутима у свемиру. Андо, рођен 1910. на Тајвану, производњу тестенине почео је у Тајпеху, а касније је наставио у Осаки. Основао је 1948. фабрику "Нишин Фуд", била је то фабрика која је прва (1958.) произвела резанце у врећици, а затим и друге сличне производе који су временом освојили читав свет.

1916 - Погинуло је 455 путника и чланова посаде од 588, колико их је било у шпанском путничком броду "Принц од Астурије" у тренутку кад је ударио у стену у близини бразилске обале и потонуо после само неколико минута.

1933 - Националсоцијалистичка радничка партија Немачке Адолфа Хитлера освојила је 44 одсто гласова на изборима за Рајхстаг (Скупштина), чима је постала одлучујућа политичка снага у Немачкој.

1945 - Америчке трупе ушле су у Келн у Другом светском рату.

1946 - У Фултону у америчкој држави Мисури британски премијер Винстон Черчил одржао је чувени говор у којем је први пут употребљен термин "гвоздена завеса" - "Од Шћећина на Балтику до Трста на Јадрану гвоздена завеса је спуштена преко (европског) континента".

1953 - Умро је руски композитор и пијаниста Сергеј Сергејевич Прокофјев, један од најоригиналнијих музичких стваралаца 20. века. Од 1918. живео је у западној Европи и САД, а 1932. вратио се у отаџбину. Дела: опере "Заљубљен у три наранџе", "Рат и мир", "Пламени анђео", симфонијска бајка "Пећа и вук", балети "Ромео и Јулија", "Пепељуга", "Прича о каменом цвету", кантата "Александар Невски", симфоније "Класична симфонија", "Пета симфонија", музика за филмове "Александар Невски", "Иван Грозни".

1960 - Председник Ахмед Сукарно распустио је индонежанску Скупштину.

1964 - Умро је један од првих филмских сниматеља на Балкану Милтон Манак. Године 1905. започео је филмском камером да бележи догађаје. Посебан документарни значај има његова репортажа о боравку турског султана Мехмеда V 1911. у Битољу, снимци румунског и грчког краља, бугарског цара, догађаји из времена младотурске револуције, балканских ратова (тада је снимио и краља Петра и регента Александра Карађорђевића), Првог и Другог светског рата.

1966 - Британски путнички авион ударио је у јапанску планину Фуђи и свих 124 путника и чланова посаде је погинуло.

1970 - Ступио је на снагу уговор о неширењу нуклеарног оружја који је потписало 45 земаља.

1984 - Умро је италијански певач Тито Гоби, оперски баритон светског угледа. Посебно је упамћен по улози у "Тоски" Ђакома Пучинија у којој му је партнер била Марија Калас.

1993 - Минут после полетања са скопског аеродрома срушио се македонски путнички авион типа "Фокер 100", што је преживело само 20 од 97 путника и чланова посаде.

1998 - У терористичком нападу тамилских побуњеника, који су у главном граду Шри Ланке Коломбу активирали минибус пун експлозива, погинуло је 37 људи.

1999 - Карлос Вестендорп, сменио је изабраног председника Републике Српске Николу Поплашена с образложењем да угрожава мировни процес.

1999 - Арбитража успостављена Дејтонским мировним споразумом одлучила је да град

Брчко, до тада у саставу Републике Српске, добије статус дистрикта под међународним надзором.

2000 - Израел је одлучио да једнострано повуче трупе из Либана, независно од става Сирије.

2001 - Током ритуала каменовања ђавола, у стампеду муслиманских ходочасника погинуло је најмање 35 људи на мосту Џамарат у близини Меке.

2003 - У самоубилачком нападу палестинских исламских терориста на аутобус у северној израелској луци Хаифи погинуло је 15 људи, махом студената.

2006 - Лидер Срба у Хрватској Милан Бабић извршио је самоубиство у својој хелији у затворској јединици хашког трибунала у Шевенингену.

2007 - Умро је Анри Тројаја, један од најпопуларнијих француских писаца 20. века. Аутор близу 100 дела, Тројаја је изван Француске најпознатији по биографијама француских и руских литерата и историјских личности, попут Толстоја, Пушкина, Флобера, Золе, Катарине Велике и Ивана Грозног. Рођен је као Лев Тарасов у Москви у имућној породици. Награду "Гонкур" добио је за своју трећу књигу "Паук". Његове књиге преведене су на десетине језика, у једној анкети из 1994. проглашен је за најпопуларнијег француског писца.

2007 - Најмање 11 левичарских побуњеника и седам војника је убијено у борбама на југу Колумбије, а владине снаге су заплениле читав арсенал оружја у борбама са припадницима марксистичке групе "Революционарне оружане снаге Колумбије".

2007 - Преминула је Ирена Давошир-Матановић, сопран, солисткиња Опере Српског народног позоришта у Новом Саду. Рођена у Ђурђевоу у Бачкој 1933, музичко образовање је стекла у Музичкој школи "Исидор Бајић" у Новом Саду. Солисткиња СНП-а је од 1953. Остала је упамћена по улогама Татјане ("Евгеније Оњегин"), Мими ("Боеми"), Лие ("Турандот"), Марженке ("Продана невеста"), Дездемоне ("Отело"), Маргарете ("Фауст").

2008 - УНЕСКО је ставио на своју листу прослава за наступајућу годину стогодишњицу рођења Љубице Марић и 130 година од рођења Милутина Миланковића.

2013 - Умро је Уго Чавес дугогодишњи лидер Венецуеле. Чавес, који је био скромног порекла, остварио је успешну војну каријеру, пре него што је почетком 1990-их ушао у политику, с променљивим успехом. На челу те земље налазио се 14 година. Временом, постао је нека врста симбола противљења империјализму, и интересима крупног капитала.

2015 - Започело је уништавање Нимруда, древног асирског града, смештеног око 30 километара јужно од данашњег Мосула, Ирак. Исламска држава је за уништавање Нимруда, булдожерима, као и других јединствених старина, мотивисана такозваним верским разлозима.

2016 - Умро је Реј Томлинсон, пионер интернет технологије и изумитељ и-мејла. Томлинсон, амерички компјутерски програмер, као инжењер у истраживачкој компанији "Болт, Беранек и Њуман" 1971. измислио је електронску пошту. Његов изум укључивао је и употребу знак @ у мејл адресама.

(Танјуг)